

שו"ת במלאכת בורר (חלק ג')

תשובה: הוי מין אחד ואין בו איסור בורר. ולכן מותר להפריד בין החתיכות הגדולות לחתיכות הקטנות, ואף מותר לקחת את החתיכות שאינו מעוניין בהם, אפי' ע"י כלי.

מקור: מבואר בתרומת הדשן (הנ"ל) שבמין אחד אין בורר, וכן פסק הרמ"א (שם ס"ג). **טעם הדבר** הוא משום שרק באוכל ופסולת המעורבים או בשני מיני אוכלים, **נחשב האוכל כמקולקל**, וע"י הוצאת הפסולת או מין המאכל השני - מתקן את האוכל, אבל כשזה מין מאכל אחד **אין כאן קלקול**, אלא שיש לו עדיפות בגודל מסוים.

אמנם הט"ז (מובא במשנ"ב שם סקט"ו) חולק ע"כ וסובר שאף במין אחד יש ברירה, **אבל העיקר להלכה כדעת התרומת הדשן והרמ"א שאין איסור בורר במין אחד.**

דוגמאות לבורר במין אחד

ולכן מותר להפריד פירות רכים מקשים [כגון שיש לפניו אבוקדו רך וקשה או עגבניות קשות ורכות, ולוקח דווקא את הרך או דווקא את הקשה], ואין בזה משום בורר, כיון שהכל מין אחד.

וכן מותר לבורר סוכריה בצבע מסוים מתוך חבילת סוכריות, עבור ילד שמעוניין דווקא בצבע זה, אף אם הילד יאכל את הסוכריה לאחר זמן, כיון שסוכריות בצבעים שונים נחשבים מין אחד, אין בזה בורר.

וכן מותר לסדר חלקי משחק לאחר סיום המשחק, משום דמשחק אחד נחשב מין אחד ומותר למיניו [אף שיש בו חלקים שונים]. אבל שני משחקים נחשבים כשני מינים, ואסור לסדר כל משחק בפני עצמו.

דוגמאות לברירה בשני מינים

כאשר המינים שונים בטעמם או בשמם, ואנשים מקפידים על כך, חשיב ב' מינים והוי בורר המותר רק בהתקיים ג' התנאים.

בגדי שבת ובגדי חול [שההבדל ביניהם ניכר ובולט, ואנשים מקפידים על כך], הוי ב' מינים. **וכן מפתח מתוך צרור מפתחות** הוי ב' מינים.

ברירת תפוחים חמוצים ממתוקים

יש להסתפק האם הבורר תפוחים חמוצים מתוך תפוחים מתוקים [ולהיפך] חשיב בורר במין אחד ומותר, א"ד כיוון שטעמם שונה חשיב כשני מינים, ואסור (פמ"ג משב"ז ס"ק ב, משנ"ב ס"ק טו).

הסרת קליפת התפוז הלבנה

שאלה: האם מותר להסיר את הקליפות הלבנות שעל גבי התפוז, וכן את ה"חוטים" הלבנים שעל גבי הקלמנטינה, ע"מ לאוכלם לאחר זמן.
תשובה: מותר.

איסור מלאכת בורר נאמר רק כשבורר

מתוך תערובת (תרומת הדשן סי' נז, נפסק ברמ"א סי' שיט ס"ג)

גדר תערובת: דברים הסמוכים ממש מוגדרים כתערובת, אבל דברים שאינם סמוכים ממש זה לזה, אזי דינם **תלוי בעיני האדם** [עפ"י גודל הדבר, צורה וכמות]. אם בעיניו זה נראה מעורב, הרי זה תערובת, ואם לאו - לאו.

ולכן מותר להוציא אוכל מתוך שקית, אף כשלא אוכלו לאלתר ואין הדבר נחשב כברירה, שכיוון שהאוכל ברור ונראה בפני עצמו, אינו תערובת אלא כל דבר עומד בפני עצמו, ואין בזה משום ברירה.

כמו כן **תיק והחפצים המונחים בתוכו** אינם תערובת, וכן **סוכריה ועטיפתה** אינן תערובת, וכן **דפים המונחים בניילון** אינם תערובת, וכן **צלחת חד פעמית המונחת על צלחת רגילה** אינה נחשבת תערובת.

ברירה בחתיכות גדולות

שאלה: האם בחתיכות מאכל גדולות המונחות בצלחת יש איסור בורר או שמא כיוון שהם חתיכות גדולות וניכרות אין בזה איסור.

תשובה: יש בזה איסור.

מקור: כתב התרומת הדשן (שם) שאף שמסברא היה נראה **שחתיכות גדולות** אינן מוגדרות תערובת ואין בהם איסור בורר, אבל כיון שהנידון הוא באיסור דאורייתא **אין להקל בזה.**

אולם נראה **שאם הדברים אינם קרובים ממש זה לזה, אינם נחשבים כתערובת** ואין בזה איסור בורר. **אבל כשיש דברים רבים הסמוכים זה לזה** [אף שאינם נוגעים זה בזה], **אם זה נראה כתערובת - הרי זה תערובת.**

פינוי שולחן שבת

שאלה: באיזה אופן מותר לפנות את שולחן השבת לאחר הסעודה.

תשובה: אם הדברים אינם צמודים ממש זה לזה, אינם מוגדרים כתערובת [אף שאינם מסודרים], ומותר לפנות את השולחן כרגיל.

איסור בורר במין אחד

ברירת חתיכות גדולות מקטנות

שאלה: אדם שיש לו תבנית דגים או בשר, ובתבנית יש חתיכות גדולות וקטנות, ורוצה להוציא את החתיכות הגדולות לאוכלם בסעודה זו, ואת החתיכות הקטנות לאכול בסעודה הבאה. האם מותר לו להפרידם.

מקור: כיון שרגילים לאוכלם ביחד עם התפוז והקלמנטינה, נחשב כמין אחד, ואין בזה בורר (וע"ע סו"ס שכא).

הסרת קליפת ענבים ועגבניות

שאלה: האם מותר לקלף את הקליפה שעל הענבים, וכן את הקליפה שעל עגבניות, על מנת לאוכלם לאחר זמן.

תשובה: כיון שכולם אוכלים את הקליפה, נחשב מין אחד, ואין בזה ברירה, ומותר אף לאחר זמן.

מקור: מבואר בסו"ס שכא (והתבאר בגיליונות הקודמים) דפליגי האחרונים אי מותר לקלף תפוחים ע"מ לאוכלם לאחר זמן, כיון שקליפת הפרי נאכלת ג"כ.

אמנם נראה שכל זה רק בקליפות של תפוחים, שאנשים רבים אוכלים את התפוחים בקליפתם, אך יש גם אנשים המקלפים את התפוח. אך בפירות וירקות שדרך כל האנשים לאוכלם עם הקליפה, הם נחשבים למין אחד שאין בו איסור ברירה.

הסרת קצה 'פינה' של לחם בשבת

שאלה: האם מותר לחתוך את קצה הלחם בשבת או שהדבר אסור משום בורר?

תשובה: מותר לחתוך ואף אם אינו אוכל את הלחם לאלתר.

מקור: הדבר נחשב כמין אחד, כיון שאין איסור לאכול את קצה הלחם [ואף שיש המקפידים על כך, כיון שאין לזה מקור ברור אין זה נחשב איסור, ולכן אי"ז נחשב כב' מינים].

ואף בדבר שהוא איסור ממש כגון אזור נגוע בפרי (ראש התות וכד') **מותר להסירו.** ואף שיש אומרים שכיון שאסור לאכול האיסור מחשיבו לפסולת ונחשב כברירת פסולת מתוך אוכל (פמ"ג סי' תק סק"ו בדעת תרוה"ד שאוסר ניקור בשר ביו"ט), **להלכה נפסק שהאיסור לא נחשב כפסולת, כיון שההיתר והאיסור הם מין אחד, ובגוף המאכל אין שינוי, דינו כמין אחד שאין בו איסור בורר** (מג"א שם ס"ק יב, ומשנ"ב שם סק"ט, וכן הוא במג"א סי' תסו סק"ח).

ברירת מצות שלמות מתוך שבורות

שאלה: האם מותר לברור מצות שלימות מתוך השבורות לפני תחילת ההגדה כשפסח חל בשבת [א- האם זה נחשב מין אחד. ב- ואם זה ב' מינים, האם הוא לאלתר].

תשובה: מותר.

מקור: נראה שנחשב מין אחד כיון שעיקר מטרת המצה הינו לאכילה, ולענין אכילה - אין הבדל בין מצה שלימה למצה שבורה. ואף שלענין לחם משנה יש הבדל, דבמצה שלימה א"א לקיים לחם משנה, מ"מ כיון שלא זה הייעוד העיקרי של המצות - זה נחשב מין אחד, ואין בזה משום בורר.

ואף לענין הנידון אי הוא לאלתר, נראה שכיון שצריך לומר את ההגדה על מצות אלו, ורק לאחר ההגדה אפשר לאכול, נחשב הדבר לאלתר וסמוך לאכילה.

הסרת הקצף מעל היין

שאלה: האם מותר לשפוך את הקצף מעל היין, או שזה נחשב בורר פסולת מאוכל ואסור?

תשובה: מותר לשפוך את הקצף.

מקור: מבואר בגמ' (חולין קה) שאין לשתות את הקצף שע"ג המשקה, ומובא בפר"ח (יו"ד קטז) ובשו"ע הרב (הל' שמירת הנפש והגוף ס"ט).

ויש לדון האם כיון שאין לשתות את הקצף נחשב הדבר כפסולת, או דילמא כיון שהוא רק מחמת איסור אינו נחשב כפסולת.

ולפי המבואר לעיל שמין א' שיש בו חלק שאסור לאכול, לא מחשיבו כב' מינים, לכך מותר לשפוך את הקצף.

עוד יש לדון ממה שמצינו בגמ' (סוכה נ) לענין מים שהיו מגולים דפסולים לניסוך המים, והקשו בגמ' שיסננו את המים בשבת מהארס שבהם, וכך יהיה אפשר להשתמש במים המגולים. והקשה החזו"א (או"ח סי' קנ) מדוע סינון המים לא הוא בורר (עי' שבת קלח), **ותירץ שכיון שגילוי אינו אלא חומרא אין בזה משום בורר.**

ולפי"ד נראה שאף אי נימא שאיסור מגדיר הדבר לפסולת [ודלא כהמג"א והמשנ"ב], **אעפ"כ היכא שאינו איסור גמור, אין בו משום בורר,** ולכך אף בקצף שע"ג היין אין איסור בורר.

הפרדת החלבון מהחלבון

שאלה: האם חלבון וחלבון של ביצה נחשבים מין אחד או ב' מינים?

תשובה: נכון להחמיר שנחשב ב' מינים, אך בביצה קשה נראה שנחשב מין אחד.

מקור: משנ"ב סי' שיט ס"ק נח. ויש לדון שמש"כ להחמיר שלא לברור החלבון מהחלבון היינו רק בביצה רכה, אך בביצה קשה ייתכן שהכל נחשב כמין אחד, ותלוי הדבר במח' הפמ"ג והנהר שלום דלהלן.

דעת הפמ"ג (משב"ז ס"ק יב) שחלבון וחלבון היו ב' מינים כיוון שחלוקים בשמם, אך דעת הנהר שלום (ס"ק ח) דהווי ב' מינים כיוון שחלוקים בטעמם. **נפק"מ - בביצה קשה.**

אולם נראה שכיון שכל הביצה נאכלת יחד לאחר הבישול [אף שמצוי אצל ילדים ויש אף מבוגרים שאוכלים רק חלק מהביצה, אעפ"כ בדר"כ אוכלים את כולה], **הווי מין אחד.**

ברירת החלק הקשה בלחם

שאלה: האם מותר להוריד את החלק הקשה בלחם לצורך ילד וכד', או הווי ברירת פסולת מתוך אוכל.

תשובה: מותר להורידו, כיון שהכל נחשב מין אחד. ואף שיש ילדים שאינם אוכלים את החלק הקשה שבלחם, אין זה מחשיבם כב' מינים.

הגיליון הודפס ע"י

הרב רוני ליקר, הרב שילה אריאל והרב
שלמה בלאק הי"ו
להצלחת ילדיהם בתורה ויר"ש וכל העניינים

מספר הטלפון בבית הוראה

0733-260-800

להפניית שאלות לרב ולקבלת הגיליון
למייל - פנו לבחובת

6191265@gmail.com

לתרומות והנצחות ניתן לפנות לקו

בית ההוראה במספר

0733260800 שלוחה 11